

תכנות מונחה עצמים

בשפת C++

אוהד ברזילי
אוניברסיטת תל אביב

מנהלות

- איפה? מתי?
 - שרייבר 007
 - ב' 15:00 – 18:00
 - ה' 17:00 – 20:00

- מבנה השיעור:
 - שעה ורבע שיעור
 - 20 דקות הפסקה
 - שעה ורבע שיעור

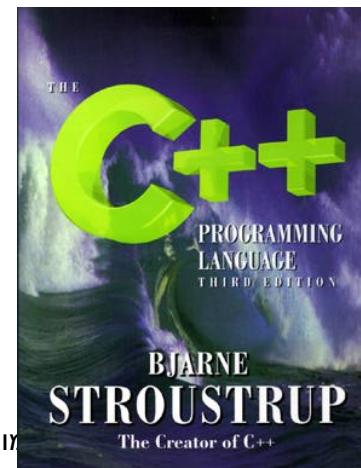
- בימי שני יוקדש השיעור השני לתרגול

- דרישות קדם:
 - תוכנה 1 בשפת C

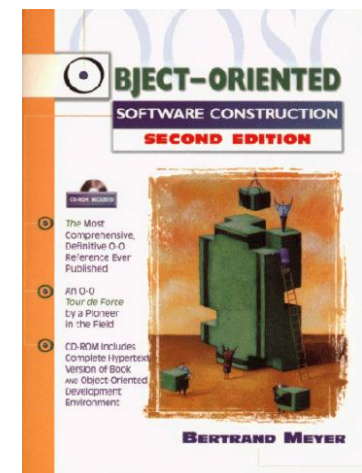
מנהלות

ספרות: □

- *Object-Oriented Software Construction*, Second Edition
BERTRAND MEYER, ISE Inc., Santa Barbara Prentice Hall
- *The C++ Programming Language*, 3rd and Special Edition
Bjarne Stroustrup, Addison-Wesley

מונחה עצמים בשפת C++
אוניברסיטת תל אביב

מנהלות

□ תקשורת:

■ אתר קורס: www.cs.tau.ac.il/~ohadbr/oopcpp05c

■ דוא"ל (באנגלית בלבד): ohadbr@tau.ac.il

□ מבחן סיום

□ תרגילים תאורטיים ומעשיים

על מודולריזציה ושימוש חוזר

ההרצאה מבוססת על מצגת של פרופ' עמירם יהודאי
ע"פ הספר *Object-Oriented Software Construction*,
.2nd edition, by Bertrand Meyer (Prentice Hall)

כל הזכויות שמורות למחברים

מבוא ומוטיבציה

□ גישת תכנות מונחה עצמים הוצגה כפתרון לבעיות שונות:

■ סימולציה (בשנות ה-60 simula67)

■ ממשק משתמש (בשנות ה-70 smaltalk80)

■ הנדסת תוכנה

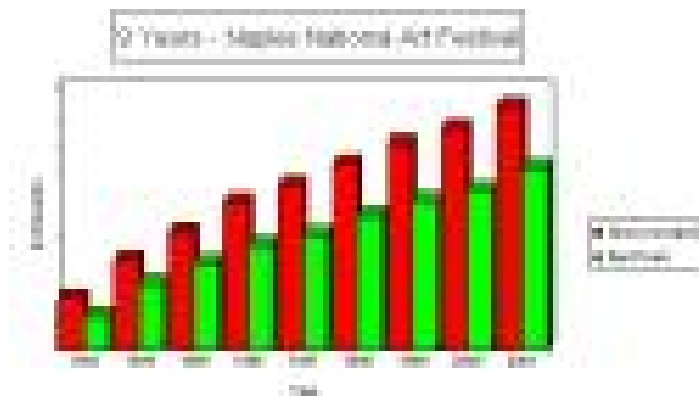
□ B. Meyer, אותה נציג בקורס זה ע"פ סיפרו של

Object Oriented Software Construction

לפי מה נמדדת איכות תוכנה?

□ מדדים חיצוניים

■ בעיני המשתמש

□ מדדים פנימיים

■ בעיני הגוף המפתח

לפי מה נמדדת איכות תוכנה?

- נכונות (correctness)
 - התוכנה ממלאת אחר הדרישות
- יציבות (Robustness)
 - תפקוד בתנאי קצה
- אמינות (Reliability) = נכונות + יציבות

לפי מה נמדדת איכות תוכנה?

- יכולת הרחבה (Extendibility) – הגמישות לשינויים בתוכנה עקב שינויים במפרט (תכונת הרציפות)
- שימוש חוזר (Reusability)
- מודולריות (רכיביות, Modularity) – הפרדה לוגית של התוכנה למרכיבים
- מודולריות = שימוש חוזר + יכולת הרחבה

לפי מה נמדדת איכות תוכנה?

- **תאימות (Compatibility)** – הקלות שבה ניתן לשלבה במערכת גדולה יותר
- **יעילות (Efficiency)** – כתלות בחומרה
- **ניידות (Portability)** – כתלות בחומרה ובתוכנה
- **קלות שימוש (Ease of use)**
- **תפקודיות (Functionality)** – אפשרויות השימוש שהתוכנה מציעה
- **עמידה בלוח זמנים, אימות, נוחות התיקון, חסכוניות, ועוד...**

נושאים נלווים

□ תיעוד

■ פנימי

■ חיצוני

■ ממשק מודול

□ חלק מהמדדים לאיכות תוכנה סותרים

■ לדוגמא: יעילות לעומת ניידות

תחזוקת תוכנה

70% מעלות הפיתוח הכוללת □

41.8%	שינוי בדרישות המשתמש	■
17.4%	שינוי במבני הנתונים	■
12.4%	תיקוני חרום	■
9.0%	תיקוני שגרה	■
6.2%	שינויים בחומרה	■
5.5%	תיעוד	■
4.0%	שיפורי יעילות	■

קריטריונים לתוכנה מודולרית

- **עיצוב (תכן) מודולרי**
- **פירוק מודולרי (Modular decomposability)**
 - פרקי את הבעיה ופתרי כל תת בעיה בנפרד
- **הרכבה מודולרית (Modular composability)**
 - הרכיבי רכיבי תוכנה ליצירת מערכת חדשה
- **הבנה מודולרית – האם ניתן להבין כל רכיב בנפרד**
- **רציפות מודולרית – שינוי קטן במפרט משפיע על מספר מצומצם של מודולים**
- **הגנה מודולרית – בעיות ריצה נשארות תחומות במספר מצומצם של מודלים**

כללים ועקרונות לתוכנה מודולרית

- מיפוי ישיר בין עולם הבעיה ועולם הפתרון
- ממשקים: מועטים, קטנים, מפורשים
- הסתרת מידע (information hiding)
- תמיכה תחבירית בשפה

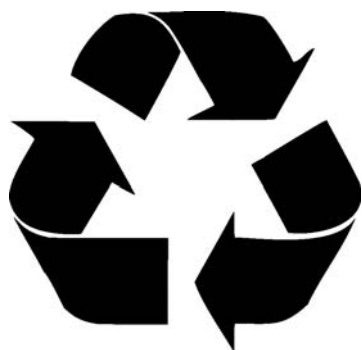
כללים ועקרונות לתוכנה מודולרית

- תיעוד עצמי
- רכיב סגור-פתוח:
 - פתוח להרחבות
 - סגור לשימושים המוגדרים בלבד
- בחירה יחידה – כאשר מערכת צריכה לתמוך בכמה אלטרנטיבות, רכיב אחד בלבד מחזיק את התמונה המלאה

שימוש חוזר

□ מה ממחזרים?

■ כח אדם, מפרט ועיצוב, תבניות עיצוב (design patterns), קוד.

□ לא רק בעיה טכנית

■ מנטלית, שיווקית...

□ אין שתי בעיות זהות

□ מאידך יש המון חזרות ('קלישאות') בעולם
התוכנה

דוגמא לשימוש חוזר חיפוש בטבלה

□ ללא תלות במימוש ואפילו לא בייצוג:

■ טבלה \ מערך \ עץ

■ ממוין \ ללא ממוין

■ טבלת גיבוב (hash table)

□ יש 'רק' להחליף את ה `UPPERCASE` בדוגמא

שבשקף הבא

דוגמא לשימוש חוזר חיפוש בטבלה

```
/*  
 * Is there an occurrence of x in t?  
 */  
bool has (TABLE t, ELEMENT x)  
{  
    POSITION pos;  
  
    pos = INITIAL_POSITION (x, t);  
    while (!EXHAUSTED (pos, t) && !FOUND ( pos, x, t))  
    {  
        pos = NEXT (pos, x, t);  
    }  
    return !EXHAUSTED (pos, t);  
}
```

מה נדרש מרכיב כדי שניתן יהיה למחזר אותו?

גמישות בטיפוסים

ELEMENT ■

ריכוז שגרות

has צריך להיות חלק מספרייה המכילה גם את insert, ■

remove וכיו"ב

גמישות במימוש

מבני נתונים ■

אלגוריתם ■

מה נדרש מרכיב כדי שניתן יהיה למחזר אותו?

□ חוסר תלות בייצוג

- המשתמש אמור להיות אדיש למבנה הנתונים הספציפי לדוגמא בקריאה: $present=has(t,x)$
- הייצוג עשוי להשתנות במהלך הפיתוח
- הייצוג עשוי להשתנות במהלך הריצה!
- מי מחליט על הייצוג?

□ ביטוי של ההתנהגות הכללית

- איך נמנע מחזרה על קוד?
- דוגמא: `has` עבור טבלה סדרתית (מערך, רשימה, קובץ)

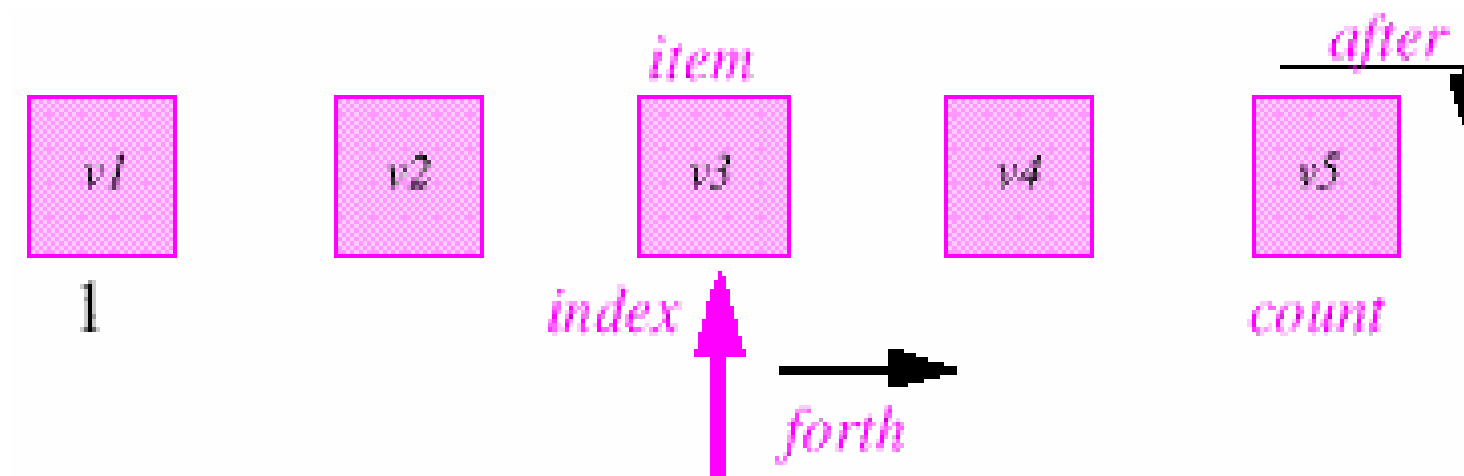
חיפוש בטבלה סדרתית

```
/*  
 * Is there an occurrence of x in t?  
 */  
bool has (SEQUENTIAL_TABLE t , ELEMENT x)  
{  
    start  
  
    while (!after && !found (x))  
    {  
        forth  
    }  
    return !after;  
}
```

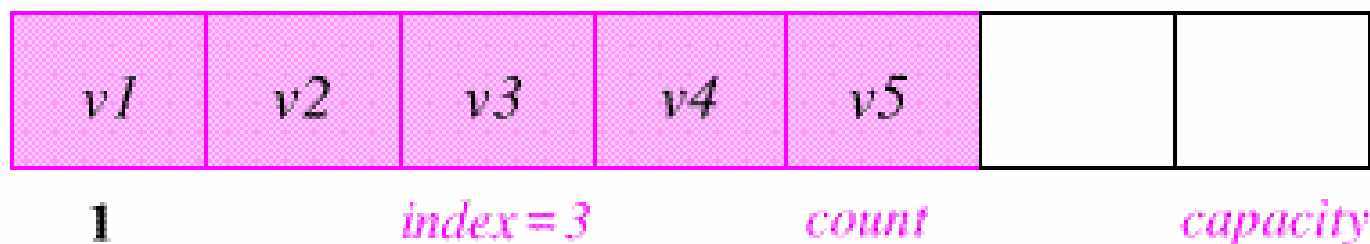

פעולות בטבלה סדרתית

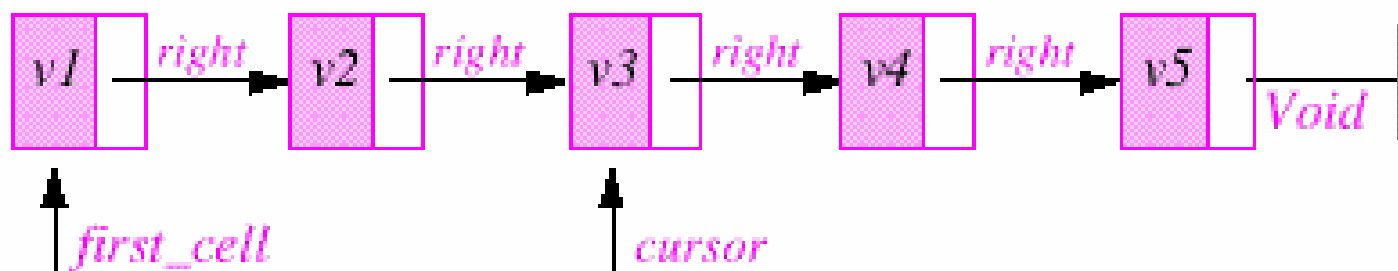
- start*
- forth*
- after*
- found(x)*

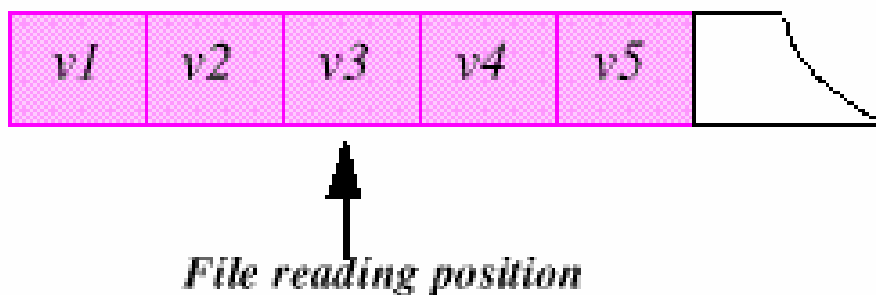
מימושים של טבלה סדרתית

מערך

רשימה
מקושרת

טבלאות סדרתיות - סיכום

	<i>start</i>	<i>forth</i>	<i>after</i>	<i>found(x)</i>
Array	$i = 0$	$i = i + 1$	$i > count$	$t[i] == x$
Linked List	$c = first_cell$	$c = c.right$	$c = NULL$	$c.item == x$
File	<i>rewind</i>	<i>read</i>	<i>end_of_file</i>	$f \uparrow = x$

מרכיבי שפה המאפשרים שימוש חוזר

- שגרות (Routines)
- חבילות (Packages)
- העמסה (Overloading)
- הכללה (Genericity)

מרכיבי שפה המאפשרים שימוש חוזר

□ שגרות (Routines)

- עובדות היטב כאשר ניתן לאפיין את הבעיה ע"י מספר מצומצם של פרמטרים
- שגרות פותרות בעיות נפרדות זו מזו – שימוש חוזר בתכן אבל לא בקוד
- שגרות אינן מתאימות לטיפול במגוון רחב של מבני נתונים

מרכיבי שפה המאפשרים שימוש חוזר

□ חבילות (Packages)

- בשפת C++ נקראות מרחב שמות (namespace)

- יחידה תחבירית בשפה הכוללת הגדרות של שגרות ונתונים בעלי מאפיינים משותפים

- תמיכה בהסתרת מידע ובריכוז שגרות

- חוסר תמיכה בייצוג משתנה

- על namespaces בשפת C++ - בתרגול

מרכיבי שפה המאפשרים שימוש חוזר

□ העמסה תחבירית (syntactic overloading)

■ רב צורתיות זוטא (ad-hoc polymorphism)

■ `int square (int x) {...}`

■ `float square (float x) {...}`

■ `double square (double x) {...}`

■ `complex square (complex x) {...}`

■ הלקוח רושם את אותו הקוד `square(x)` ובפועל

מתבצעות פונקציות שונות בעלות מאפיינים משותפים

■ עוד על העמסה תחבירית בתרגול

מרכיבי שפה המאפשרים שימוש חוזר

□ העמסת משמעות (semantic overloading)

■ רב צורתיות אמיתית

■ קישוריות דינאמית

■ תומכת בעצמאות הייצוג

□ על פולימורפיזם נדבר בהמשך הקורס

מרכיבי שפה המאפשרים שימוש חוזר

- הכללה (Genericity)
- נתמכת ב C++ ע"י תבניות (templates)
- הכללה מאפשרת לספק להביע קונספט כללי ולממש אותו פעם אחת עבור מגוון ישויות
- במקום לתחזק 3 מודולים:
 - INTEGER_TABLE_HANDLING
 - ELECTRON_TABLE_HANDLING
 - ACCOUNT_TABLE_HANDLING

הכללה (Genericity)

□ נתחזק מודול יחיד:

■ TABLE_HANDLING <T>

□ וממנו יגזור הלקוח:

■ TABLE_HANDLING <int>

■ TABLE_HANDLING <ELECTRON>

■ TABLE_HANDLING <ACCOUNT>

הכללה (Genericity)

□ שגרות מוכללות (Generic Functions)

□ במקום שהלקוח יממש בנפרד את:

■ `int square (int x) {...}`

■ `float square (float x) {...}`

■ `double square (double x) {...}`

■ `complex square (complex x) {...}`

□ הלקוח יממש רק את:

■ `T square (T x) {...}`

הפסקה
